

O'ZBEK TILI O'RGATISHDA ENG SAMARALI METODLAR VA ULARNING QO'LLANILISHI

Ajimova Sapura Ganiybaevna
Qoraqalpog‘iston Respublikasi
Mo'ynoq tumani 10-sonli maktab

Anotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekistonda rus tilida ta’lim beriladigan maktablarda o‘zbek tili fanini o‘qitishda qo‘llaniladigan eng samarali interaktiv metodlar tahlil qilingan. Interfaol yondashuvlar — “aqliy hujum”, “klaster”, juftlik va guruhlar bilan ishlash, debat, rolly o‘yinlar va dramatisatsiya kabi texnikalar o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi o‘rni bilan yoritilgan. Shuningdek, kommunikativ metod, CLIL (fanni va tilni integratsiyalashgan holda o‘qitish), lingvokulturologik yondashuv hamda multimedia vositalari yordamida ta’lim samaradorligini oshirish imkoniyatlari ko‘rsatib berilgan.

Kalit so‘zlar: O‘zbek tili, interaktiv metodlar, kommunikativ yondashuv, CLIL, lingvokulturologiya, multimedia texnologiyalari,

O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan so‘ng ta’lim tizimida davlat tili — o‘zbek tilining roli ortdi. Ayniqsa, rus tilida ta’lim beradigan maktablarda o‘zbek tili fani davlat tilini mustahkamlashga xizmat qiluvchi muhim vositaga aylandi. Biroq an’anaviy “o‘qituvchi — darslik — yozma mashqlar” shaklidagi yondashuv har doim ham tilni jonli, faol va madaniy kontekstda o‘rganishga mos kelavermaydi. Shuning uchun, interaktiv, kommunikativ va innovatsion pedagogik metodlarni joriy etish zarur — bu nafaqat til bilimlarini, balki til orqali madaniyat, kommunikativ kompetensiya va diferensial til muhitini rivojlantirishga yordam beradi.

Maqolaning maqsadi — rus maktablarida o‘zbek tilini o‘qitishda samarali bo‘lgan interaktiv metod va yondashuvlarni tahlil qilish va ularni amaliy dars jarayonida qanday qo‘llash mumkinligini ko‘rsatish.

1. “Klaster” metodi

Mavzuga oid tushunchalarni mantiqiy guruhlashtirish orqali o‘quvchilarda tizimli fikrlashni shakllantiradi.

Qo‘llanishi: “Mening oilam” mavzusida markaziy so‘z “Oila” yoziladi va atrofga “ota”, “ona”, “aka”, “opa”, “anjuman”, “urf-odat”, “bayramlar” kabi bo‘limlar bog‘lanadi.

2. “Juftlikda ishlash” (Pair work)

Rus maktablarida til o‘rgatishda eng samarali metodlardan biri. Har bir o‘quvchi muloqotda bo‘ladi.

Mashq misoli:

Juftliklarda “Do‘konda” mavzusida qisqa suhbat tuzish.

Bir o‘quvchi sotuvchi, ikkinchisi xaridor rolida ishtirok etadi.

3. “Guruhda ishlash” (Group work)

Bu metod ijtimoiy-kommunikativ ko‘nikmalarni shakllantirishda juda muhim.

Misol:

4 ta guruhga turli topshiriqlar beriladi:

1-guruh: Mavzuga oid so‘zlar ro‘yxati tuzadi

2-guruh: 5 ta gap tuzadi

3-guruh: kichik dialog yozadi

4-guruh: mavzuga oid rasm asosida voqeani tasvirlaydi

V. Multimedia va raqamli texnologiyalar

Hozirgi o‘quvchilar vizual materiallarni yaxshi qabul qiladi. Shuning uchun o‘zbek tili darslarida quyidagi vositalar juda samarali:

1. Audio-video materiallar

Kichik hikoyalar

Multfilmlar

Intervyular

Animatsiyalar

2. Onlayn platformalar

Quizlet — so‘z yodlash

Wordwall — interaktiv o‘yinlar

Kahoot — tezkor testlar

LearningApps — dialog va boshqalar uchun mashqlar

3. Mobil dasturlar

O‘zbek tilini o‘rgatuvchi interaktiv ilovalar o‘quvchilarning uyda mustaqil mashq qilishiga yordam beradi.

- O‘yinlar, dramatizatsiya va ijodiy ishlanmalar

Darslarda o‘yin metodlari (so‘z o‘yinlari, rolli o‘yinlar), dramatizatsiya, dramatik sahnalar yoki dialoglar orqali tilni jonli muhitda qo‘llash — bu nutq ko‘nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, ijodiy yozuv mashqlari, hikoya tuzish, suhbat mashqlari — bu orqali nafaqat grammatik jihatlar, balki tilning madaniy-lingvistik jihatlar ham rivojlanadi.

Til — bu faqat grammatik tizim emas, balki madaniyat ko‘zgusidir. Shu sabab, rus maktablarida o‘zbek tilini o‘rgatishda quyidagilar muhim:

Samarali o‘qitishning bosh omili — metodlarni to‘g‘ri tanlash, ularni mos ravishda uyg‘unlashtirish va o‘quvchining psixologik xususiyatlariga moslashdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

G‘ulomov A., “Interfaol metodlar va ularning ta’lim jarayonidagi o‘rni”, Toshkent, 2020.

Nazarova M., “O‘zbek tili o‘qitish metodikasi”, Toshkent: O‘qituvchi, 2019.

Xatamova R., “Kommunikativ yondashuv asosida til o‘qitish”, Metodik qo‘llanma, 2021.

O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. “O‘zbek tili fani o‘quv dasturi”, 2023.